

اثرات سطوح مختلف گیاه دارویی گزنه در مراحل آغازین و رشد بر عملکرد و کیفیت لاشه‌ی جوجه‌های گوشتی

سمیه نصیری، علی نوبخت و علی رضا صفامهر

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد مراغه

سمیه نصیری

*somaienasiri@yahoo.com

چکیده

این آزمایش به منظور ارزیابی اثرات استفاده از سطوح ۰/۷۵ و ۱/۵ درصدی از گیاه دارویی گزنه در مراحل آغازین و رشد بر عملکرد و کیفیت لاشه‌ی جوجه‌های گوشتی انجام گردید. در این آزمایش تعداد ۳۲۴ قطعه جوجه گوشتی سویه‌ی راس - ۳۰۸ در قالب طرح کاملاً تصادفی با ۹ تیمار و ۳ تکرار (هر تکرار دارای ۱۲ قطعه جوجه) از سن ۱ تا ۴۲ روزگی مورد آزمایش قرار گرفتند. گروه‌های آزمایشی شامل ۱) شاهد (بدون استفاده از گزنه)، ۲) دارای ۰/۷۵ گزنه در مراحل آغازین و رشد، ۳) دارای ۰/۷۵ درصد گزنه در مرحله‌ی رشد، ۴) دارای ۰/۷۵ گزنه در مرحله‌ی آغازین، ۵) دارای ۱/۵ درصد گزنه در مرحله‌ی آغازین و ۰/۷۵ درصد در مرحله‌ی رشد، ۶) دارای ۰/۷۵ درصد گزنه در مرحله‌ی آغازین و ۱/۵ درصد در مرحله‌ی رشد، ۷) دارای ۱/۵ درصد گزنه در مرحله‌ی رشد، ۸) دارای ۱/۵ درصد گزنه در مرحله‌ی آغازین و ۱/۵ درصد گزنه در مرحله‌ی آغازین و ۱/۵ درصد گزنه در مراحل آغازین و رشد بودند. نتایج حاصله نشان داد که استفاده از سطوح مختلف گیاه دارویی گزنه در مراحل آغازین و رشد دارای اثرات معنی‌داری بر صفات لاشه‌ی جوجه‌های گوشتی می‌باشد ($P < 0/05$). بالاترین درصد سینه و ران (۳۵/۰۴) و (۲۶/۲۹) در گروه آزمایشی ۹ با استفاده‌ی ۱/۵ درصدی از گیاه دارویی گزنه در مراحل آغازین و رشد، بالاترین درصد سنگدان (۳/۷۶) در گروه آزمایشی ۶ و بالاترین درصد جگر (۳/۶۳) در گروه آزمایشی ۷ حاصل گردیدند. وازگان کلیدی: جوجه گوشتی، کیفیت لاشه، گیاه دارویی، عملکرد.

مقدمه

تقاضا برای مواد غذایی عاری از مواد شیمیایی و افزودنی‌های مصنوعی روز به روز در حال افزایش است که از علل اصلی آن می‌توان به اثرات سوء استفاده‌ی بی‌رویه از آنها بر سلامتی حیوانات و مصرف کنندگان اشاره کرد. با وجود تمامی اثرات مثبت استفاده از آنتی‌بیوتیک‌ها، تحقیقات اخیر نشان می‌دهند که بقایای آنتی‌بیوتیک‌های موجود در لاشه‌ی طیور، منجر به ایجاد سویه‌های مقاوم در بدن انسان‌ها شده و مانع از درمان بسیاری از بیماری‌هایی می‌شود که در درمان آنها از این آنتی‌بیوتیک‌ها استفاده می‌گردد. لذا اسیدهای آلی، عصاره‌های گیاهی، پروبیوتیک‌ها، آنزیم‌ها و پریبیوتیک‌ها را به عنوان جایگزین در جیره‌های طیور، مورد آزمایش قرار داده اند (آلچیک، ۲۰۰۳). از جمله مزایایی که برای گیاهان دارویی ذکر شده است سادگی و راحتی کاربرد، در دسترس بودن و نداشتن اثرات سوء بر مصرف کنندگان و نیز غنی سازی فرآورده‌هایی حیوانی می‌باشد. نوبخت و همکاران (۱۳۸۹) با استفاده‌ی ۰/۷۵ و ۱/۵ درصدی از مخلوط گیاهان دارویی گزنه، پونه و کاکوتی در مراحل آغازین و رشد جوجه‌های گوشتی بهبود عملکرد و صفات لاشه را در آنها با استفاده‌ی ۰/۷۵ درصدی از مخلوط این گیاهان گزارش نموده‌اند. مدیری و همکاران (۱۳۸۹) اظهار داشته‌اند که استفاده ۱/۵ درصدی از مخلوط گیاهان دارویی گزنه، پونه و کاکوتی در جیره‌های غذایی جوجه‌های گوشتی موجب بهبود عملکرد و صفات لاشه

در آنها می‌گردد. گزنه از جمله گیاهان دارویی در طب سنتی می‌باشد که برای آن خواصی چون ضد عفونی کنندگی و ضد اکسیداسیونی برشمرده اند که در این تحقیق اثرات سطوح ۰/۷۵ و ۱/۵ درصدی از آن به منظور تعیین اثرات مقادیر به کار رفته بر عملکرد و کیفیت لاشه مورد بررسی قرار گرفتند.

مواد و روش‌ها

در این آزمایش تعداد ۳۲۴ قطعه جوجهی گوشتی سویه‌ی راس- ۳۰۸ در قالب طرح کاملاً تصادفی با ۹ تیمار و ۳ تکرار (هر تکرار دارای ۱۲ قطعه جوجه) از سن ۱ تا ۴۲ روزگی مورد آزمایش قرار گرفتند. گروه‌های آزمایشی شامل (۱) شاهد (بدون استفاده از گزنه)، (۲) دارای ۰/۷۵ گزنه در مراحل آغازین و رشد، (۳) دارای ۰/۷۵ درصد گزنه در مرحله‌ی رشد، (۴) دارای ۰/۷۵ گزنه در مرحله‌ی آغازین، (۵) دارای ۱/۵ درصد گزنه در مرحله‌ی آغازین و ۰/۷۵ درصد در مرحله‌ی رشد، (۶) دارای ۰/۷۵ درصد گزنه در مرحله‌ی آغازین و ۱/۵ درصد در مرحله‌ی رشد، (۷) دارای ۱/۵ درصد گزنه در مرحله‌ی رشد، (۸) دارای ۱/۵ درصد گزنه در مرحله‌ی آغازین و ۹) دارای ۱/۵ درصد گزنه در مراحل آغازین و رشد بودند. جیره‌های آزمایشی بر اساس ذرت- کنجاله‌ی سویا با توجه به نیازمندی‌های توصیه شده توسط NRC ۱۹۹۴ برای مراحل مختلف پرورشی جوجه‌های گوشتی توسط نرم افزار جیره نویسی UFFDA تنظیم گردیدند. میزان خوراک مصرفی، افزایش وزن به صورت هفتگی مورد اندازه گیری قرار گرفتند و در انتهای دوره‌ی آزمایشی از هر تکرار ۲ قطعه جوجه (یکی نر و دیگری ماده) انتخاب و پس از ۱۰ ساعت گرسنگی، وزن کشی و کشتار شدند و صفات لاشه اعم از وزن لاشه، در صد لاشه، در صد ران، سینه، جگر، چربی بطنی محاسبه گردیدند. داده‌های حاصل به کمک نرم افزار SAS آنالیز و میانگین‌ها با آزمون دانکن مقایسه شدند.

نتایج بحث

نتایج حاصل از اثرات سطوح ۰/۷۵ و ۱/۵ درصدی از گیاه دارویی گزنه در مراحل آغازین و رشد بر عملکرد جوجه‌های گوشتی در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱- اثر سطوح مختلف گیاه دارویی گزنه بر عملکرد جوجه‌های گوشتی در کل دوره‌ی

SEM	تیمارها									صفات مورد مطالعه
	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
۱/۹۹	۳۹/۲۷	۳۷/۴۸	۳۹/۱۶	۴۰/۴۴	۳۶/۵۲	۳۶/۶۱	۳۸/۹۹	۳۷/۷۳	۳۸/۲۰	افزایش وزن روزانه (گرم)
۳/۲۴	۸۰/۱۵	۸۰/۲۴	۸۰/۸۶	۸۲/۵۷	۷۹/۳۳	۷۵/۲۹	۸۲/۷۴	۷۶/۷۹	۷۹/۴۶	خوراک مصرفی روزانه (گرم)
۰/۰۹	۲/۰۴	۲/۱۶	۲/۱	۲/۰۴	۲/۱۸	۲/۰۶	۲/۱۳	۲/۰۴	۲/۰۸	ضریب تبدیل غذایی

استفاده از سطوح ۰/۷۵ و ۱/۵ درصدی از گیاه دارویی گزنه در مراحل آغازین و رشد بر عملکرد جوجه های گوشتی اثرات معنی داری بر عملکرد آنها نداشت ($P < 0/05$).

اثرات استفاده از سطوح ۰/۷۵ و ۱/۵ درصدی از گیاه دارویی گزنه در مراحل آغازین و رشد بر صفات لاشه ی جوجه های گوشتی در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲- اثرات استفاده از سطوح ۰/۷۵ و ۱/۵ درصدی از گیاه دارویی گزنه در مراحل آغازین و رشد بر صفات لاشه ی جوجه های گوشتی

SEM	تیمارها									صفات مورد مطالعه (درصد)
	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
۰/۹۱	۷۱/۵۲	۷۱/۳۲	۷۱/۹۷	۷۱/۷۴	۷۲/۲۷	۷۲/۸۴	۷۱/۲۱	۷۳/۱۱	۷۱/۰۷	لاشه
۰/۳۵	۲/۷۱	۳/۷۲	۳/۴۸	۳/۴۸	۳/۷۱	۳/۹۹	۳/۳۹	۲/۹۴	۳/۸۲	چربی بطنی
۰/۲۴	۳/۰۸ ^{ab}	۳/۱۴ ^{ab}	۳/۰۷ ^{ab}	۳/۷۶ ^a	۳/۲۹ ^{ab}	۳/۲۵ ^{ab}	۳/۱ ^{ab}	۲/۸۹ ^b	۳/۲۹ ^{ab}	سنگدان
۰/۷۶	۳۵/۰۴ ^a	۳۳/۲۶ ^{ab}	۳۴/۸۹ ^a	۳۳/۲۵ ^a	۳۴/۴۳ ^{ab}	۳۴/۳۲ ^{ab}	۳۳/۶۷ ^{ab}	۳۴/۹۳ ^a	۳۲/۰۸ ^b	سینه
۱/۶۰	۲۶/۲۹ ^a	۲۵/۳۹ ^{ab}	۲۴/۴۶ ^{ab}	۲۵/۳۳ ^{ab}	۲۴/۹۲ ^{ab}	۲۴/۴۹ ^{ab}	۲۸/۲ ^{ab}	۲۴/۱۳ ^{ab}	۲۶ ^{ab}	ران
۰/۱۹	۳/۱۳ ^{ab}	۳/۶۳ ^a	۳/۱۲ ^{ab}	۳/۱ ^{ab}	۳/۰۴ ^{ab}	۲/۹۳ ^b	۳/۱ ^{ab}	۳/۰۷ ^{ab}	۳/۰۷ ^{ab}	جگر

a-b : در هر ردیف اعداد دارای حروف متفاوت از لحاظ آماری اختلاف معنی دار دارند ($P < 0/05$).

استفاده از سطوح ۰/۷۵ و ۱/۵ درصدی از گیاه دارویی گزنه در مراحل آغازین و رشد دارای اثرات معنی داری بر صفات لاشه ی جوجه های گوشتی می باشد. ($P < 0/05$). بالاترین درصد سینه و ران (۳۵/۰۴) و (۲۶/۲۹) در گروه آزمایشی ۹ با استفاده ی ۱/۵ درصدی از گیاه دارویی گزنه در مراحل آغازین و رشد مشاهده گردید. بالاترین درصد سنگدان (۳/۷۶) در گروه آزمایشی ۶ و بالاترین درصد جگر (۳/۶۳) در گروه آزمایشی ۷ حاصل گردیدند. هر چند که در رابطه با درصد های مربوط به لاشه و چربی بطنی تفاوت های معنی داری در بین گروه های آزمایشی مشاهده نگردید لیکن از لحاظ عددی کمترین درصد چربی بطنی نیز متعلق به گروه آزمایشی ۹ و بالاترین درصد لاشه را گروه آزمایشی ۲ به خود اختصاص داد. بهبود صفات لاشه با استفاده از گیاه گزنه را می شود به خواص مفید ترکیبات موجود در این گیاه دارویی از قبیل سکرترین و مواد فنولیکی نسبت داد. از جمله نقش های سکرترین در بدن تحریک ترشحات غدد مختلف گوارشی از جمله لوزالمعده می باشد که آنزیم های گوارشی ترشح شده باعث افزایش و بهبود بازده هضم و جذب مواد مغذی شده و با افزایش جذب مقادیر آنها، کیفیت لاشه نیز می تواند تحت تأثیر قرار گیرد. مواد فنولیکی از اکسید شدن مواد مغذی جلوگیری نموده و ضمن کمک به بهبود بازده جذب مواد مغذی به بهبود عملکرد از جمله صفات لاشه منجر می شود. نتایج بدست آمده از این آزمایش در خصوص بهبود صفات لاشه با یافته های نوبخت و همکاران (۱۳۸۹) و مدیری و همکاران (۱۳۸۹) موافق و در حالی که در خصوص عملکرد با نتایج گزارش شده توسط آنها مغایرت دارد.

نتیجه گیری کلی

نتیجه گیری می شود که استفاده ۱/۵ درصدی از گیاه دارویی گزنه در جیره های غذایی مراحل آغازین و رشد جوجه های گوشتی موجب بهبود صفات لاشه در آنها می گردد.

منابع

- ۱.مدیری، ع.، نوبخت، ع. و مهمان نواز، ی. ۱۳۸۹. بررسی اثرات سطوح مختلف مخلوط گیاهان دارویی گزنه، پونه و کاکوتی بر عملکرد و صفات لاشه ی جوجه های گوشتی. مجموعه مقالات چهارمین کنگره علوم دامی.
- ۲.نوبخت، ع.، رحیم زاده، م.ر و مهمان نواز، ی. ۱۳۸۹. اثرات سطوح مختلف گیاهان دارویی گزنه، پونه و کاکوتی در دوره ی های آغازین و رشد بر عملکرد و صفات لاشه در جوجه های گوشتی. . مجموعه مقالات چهارمین کنگره علوم دامی.
3. Alcicek, A., M. Bozkurt., and M. Cabuk. 2003. The effect of an essential oil combination derived from selected herbs growing wild in turkey on broiler performance. South African Journal of Animal Science. 33 (2): 89-94.

The effects using different levels of Nettle (*Urtica dioica*) medicinal plant in starter and grower periods on performance and carcass traits of broilers

Somyyieh Nasiri, Ali Nobakht, Ali Reza Safamehr
Islamic Azad University- Maragheh Branch

Abstract

This experiment was conducted to evaluate the effects using different levels of Nettle (*Urtica dioica*) medicinal plants in starter and grower periods on performance and carcass traits broilers. This experiment was conducted in a completely randomized design with 324 of broiler (Ross-308) in 9 treatment and 3 replicate (with 12 hen in each replicate) from 1 to 42 days and included: 1) control group without using any medicinal plants, in other treatments the levels of nettle in starter and grower periods included 2) 0.75% in both starter and grower 3) 0 and 0.75% 4) 0.75% and 0, 5) 1.5% and 0.75%, group 6) 0.75% and 1.5% 7) 0 and 1.5% 8) 1.5% and 0, 9) 1.5% in both starter and grower periods. The results showed that the using of different levels of nettle in starter and grower periods have significantly effects on carcass traits of broilers ($P < 0.05$). The highest percent of breast and thigh (35.04) and (26.29) were observed in 9 experimental group, the highest percent of gizzard (3.76) was observed in 6 experimental group and finally The highest percent of liver (3.63) was observed in 7 experimental group. The overall results showed that the using 1.5% of Nettle (*Urtica dioica*) medicinal plant in starter and grower periods has positive effects on, carcass of broilers.

Keywords: Broilers, carcasses traits, medicinal plant, performance.